

**The
Truth
Is
Out
There**

1	JFK	17
2	5G	33
3	GRAANCIRKELS	49
4	GELDSCHIPPING	65
5	9/11	81
6	BIG AGRO	97
7	UFO'S	113
8	NIEUWSMEDIA	129
9	GEOPOLITIEK	145
10	CHEMTRAILS	161
11	THE GREAT REPLACEMENT	177
12	VACCINATIES	193
13	KLIMAATVERANDERING	209
14	KINDERMISBRUIK	225
15	FLAT EARTH	241
16	BIG PHARMA	257
17	DATA-SURVEILLANCE	273
18	CORONA	289

POPCULTUUR MINI-DOSSIERS

+	ILLUMINATI	306
+	FAKE MAANLANDING	310
+	#FREEBRITNEY	314

LEGENDA LEES- / KIJKTIPS

	Podcast
	Boek / Artikel
	Website
	Documentaire / Film
	YouTube-kanaal / Video
	Social media

“Wat waar is, wordt daarmee vooral een kwestie van vertrouwen.”

INTRODUCTIE

Niets is zo alledaags en toch zo ongrijpbaar als de waarheid. Elke dag begeven wij ons in de wereld met duidelijke ideeën over wat de dingen zijn en hoe zij werken. De zon komt op in het oosten, macht corrumpeert, en alles valt altijd weer naar beneden. Hier op aarde, in ieder geval. Sommige dingen behoeven geen uitleg. Rood is rood, dat zie je toch? Zulke zekerheden zijn ook gewoon nodig willen we niet op drijfzand leven. Maar veel van wat wij voor waar aannemen blijkt toch complexer dan gedacht. En zo roept de waarheid eeuwige discussies op over wat die dan precies zou zijn, hoe we deze kunnen bepalen, en wie dat eigenlijk mag doen.

Eeuwenlang waren deze abstracte vraagstukken voorbehouden aan stoffige filosofen in de ivoeren torens van de wetenschap, of aan hooggeplaatste geestelijken die het woord van God probeerden te ontcijferen. Het was het voorrecht van de heersende elite om uitspraken over de waarheid te mogen doen. Tegenwoordig zijn deze vragen steeds meer onderdeel geworden van allerlei maatschappelijke discussies waar verschillende lagen van onze samenleving aan meedoen. Of het nu Twitter, de late-nighttalkshows of het gekrakeel in bruine kroegen betreft, de waarheid lijkt meer dan ooit het gesprek van de dag. En hevig betwist. Wat is er aan de hand?

Om de wereld om ons heen te kunnen begrijpen, moeten wij in onze complexe postmoderne samenlevingen steeds meer een beroep doen op de experts die kennis van zaken hebben. Wij kunnen nu eenmaal niet allemaal alles zelf weten, en dus gaan wij te rade bij hen die er jarenlang voor hebben doorgeleerd en over specifieke onderwerpen ook nog eens de nodige praktijkervaring hebben opgedaan. Door een verdeling van taken hebben wij de waarheid uitbesteed aan deskundigen die weten hoe het zit en bereid zijn hun kennis met ons te delen. Wat waar is, wordt daarmee vooral een kwestie van vertrouwen. Vertrouwen in de integriteit van de experts en de instituten waar zij aan verbonden zijn, in de betrouwbaarheid van de onderzoeksmethoden en instrumenten die zij hanteren, in de onafhankelijkheid van de toezichthoudende autoriteiten, en natuurlijk vertrouwen in de kennis die zij als waarheid presenteren.

Eigen koers varen

Alleen: dat vertrouwen lijkt tanende. De gangbare theorieën en verklaringen van experts worden door steeds meer mensen betwist. Of we het nu hebben over de huidige coronapandemie, de menselijke klimaatopwarming, wie er daadwerkelijk achter terroristische aanslagen zitten, hoe ons geldsysteem werkt, wat we weten over buitenaards leven, hoe we moeten omgaan met massa-immigratie, of vaccinaties wel zo nuttig en veilig zijn, of welke geopolitieke spellen er nu *echt* gespeeld worden, veel mensen zien genoeg redenen om de dominante lezingen van overheden, media en de wetenschap te wantrouwen (al was het maar omdat de integriteit van de betrokkenen soms ook ter discussie staat). Rondom al deze maatschappelijke thema's rijzen vragen, twijfels, en vermoedens van achtergehouden informatie en heimelijke machtsspellen van ongrijpbare machthebbers. Of is er misschien sprake van een schaduwmacht en hebben lieden achter de schermen de touwtjes stiekem in handen? Het blijft echter niet bij wantrouwen alleen. Mensen zijn creatieve wezens, en gaan zelf op zoek naar wat er dan wél aan de hand zou zijn. Als de officiële waarheid, om welke reden dan ook, niet volstaat en meer vragen oproept dan beantwoordt, gaan velen zelf maar uitvogelen hoe de vork in de steel zit.

Gedreven door een wil tot weten, boren zij andere bronnen van informatie en expertise aan. Zij zijn bereid te luisteren naar klokkenluiders die (vermoedelijk) beschikken over *inside information*, en begeven zich op alternatieve mediakanalen waar andere perspectieven of ervaringen gedeeld worden. Ook maken zij gebruik van andere manieren om kennis te vergaren, denk aan intuïtief aanvoelen en begrijpen, afgaan op boerenverstand, of vertrouwen op eigen inzichten en waarnemingen – allemaal vanuit de gedachte dat de wetenschap niet zaligmakend is en zelf ook niet op alles een bevredigend antwoord heeft.

“Zijn deze buitenstaanders wel die doldwaze radicalen met paranoïde waanvoorstellingen, zoals de gevestigde orde ons wil doen geloven?”

En zo ontstaan er vanuit deze zoektocht naar de waarheid een veelheid aan nieuwe inzichten en verklaringen over wat er nu *werkelijk* gaande is in onze samenleving, de wereld en het heelal. Dit kunnen verzamelingen zijn van tweets en posts op social media, eigenhandig in elkaar geknutselde tutorials, uitgebreide teksten op websites en blogs, interactieve discussies in appgroepen en op fora, professioneel geproduceerde documentaires, humoristische memes, pamfletten en spandoeken, in eigen beheer uitgegeven boeken, en ga zo maar door. Deze alternatieve zienswijzen op de werkelijkheid waarin wij leven worden vaak als complottheorieën bestempeld. Hoewel de uitingen dus heel verschillend van aard zijn, weerspreken zij zonder uitzondering de officiële lezing zoals die door onze epistemische instituties als de wetenschap, media en politiek naar buiten wordt gebracht. Of ze plaatsen er op z'n minst zeer kritische kanttekeningen bij.

De waarheid voorbij?

Volgens sommigen zijn wij dan ook beland in het *post-truth* tijdperk: een wereld waarin objectieve feiten er steeds minder toe doen, terwijl emoties, meningen, en politieke overtuigingen aan gewicht winnen in het publieke debat. Journalisten, wetenschappers en politici uiten, soms in alarmistische termen, hun bezorgdheid over hoe *fake news*, desinformatie en complottheorieën onze democratieën in gevaar brengen door een bom te leggen onder het idee van een algemeen geaccepteerde waarheid. Door een ongebreideld wantrouwen naar publieke instituties zou onze maatschappij ondermijnd worden. Want als er geen consensus is over de meest basale feiten, en mensen de meest bizarre gedachten geloofwaardig achten, wat blijft er dan over van onze vreedzame samenleving?

Vanuit die optiek wordt er met zorg en afschuw gekeken naar de grote groepen mensen die vaststaande gegevens niet langer voor waar aannemen, officiële theorieën onderuit schoffelen en nieuwskanalen wantrouwen. Uitlatingen als 'ik geloof

niet zo in feiten' en spandoeken met 'NOS = Fake News' worden met veel verontwaardiging uitgevent in nieuwsreportages, met argusogen bekeken door onze veiligheidsdiensten en geridiculiseerd op de sociale media. Er wordt met de nodige morele paniek gesproken over het gevaar van de verspreiding van dit soort 'flagrante onwaarheden van gekken met gevaarlijke ideeën'. Het stereotiepe beeld van de aluminiumhoedjes dragende gekkies doemt dan al gauw op. *Wappie* is het nieuwste scheldwoord voor de wantrouwende medemens die als irrationele, eigenwijze en paranoïde complotdenker wordt weggezet.

Het internet wordt vaak gezien als de zondebok in dit soort *post-truth* discussies. Waar dit medium eerder vooral als een bevrijdende emancipatoire ruimte werd verwelkomd, waar traditionele machthebbers en informatiepoortwachters het niet voor het zeggen hebben en informatie eindelijk voor iedereen toegankelijk zou worden, ziet men nu met lede ogen aan hoe allerlei 'onwaarheden' via het internet razendsnel de wereld in worden geholpen en op social media *viral* gaan. Het internet lijkt tegenwoordig wel een oorlogsgebied, waar verschillende belanghebbenden strijden om de *hearts and minds* van burgers met op maat gemaakte propaganda, trollenfabrieken en onzichtbare technologische wapens als algoritmes, bot-nets, en fabeltjesfuiken. Wat waar is, lijkt ongrijpbaarder dan ooit.

Een wereld van verschil

Maar klopt dit beeld van het *post-truth* tijdperk eigenlijk wel? Het is overduidelijk dat ons informatielandschap ingrijpend is veranderd met de komst van het internet en de sociale media in het bijzonder. Eveneens is het duidelijk dat wij hierdoor anders omgaan met informatie, en diegenen die deze verschaffen en delen. Maar betekent dit dat wij in een wereld zijn beland waarin de waarheid er niet meer toe doet, een wereld *voorbij* de waarheid? Of is er vooral afschuw en paniek bij de culturele, wetenschappelijke en politieke elites over het feit dat buitenstaanders zich ineens met hun waarheidsprivilegé zijn gaan bemoeien en zelf wel ontleden hoe de werkelijkheid in elkaar zit? En zijn deze buitenstaanders wel die doldwaze radicalen met paranoïde waanvoorstellingen, zoals de gevestigde orde ons wil doen geloven? Het lijkt er meer op dat wij in een publieke strijd *om* de waarheid zijn beland. De kwestie die hierin centraal staat is wie mag bepalen wat waar is en waarom.

Velen die de officiële waarheid niet (zomaar) aannemen, een gezond wantrouwen aan de dag leggen en/of er afwijkende ideeën op na houden, worden in het publieke debat wel erg gemakkelijk als dogmatische en irrationele complotdenkers weggehoond. Het is een vrijbrief om niet te luisteren naar wat zij eigenlijk te vertellen hebben, de boodschap doet er niet langer toe. Dat zijn toch maar de waanzinnige ideeën van doorgeslagen fantasten. Daartegenover staat dat deze mensen zichzelf juist als kritische tegendenkers zien die niet zomaar meegaan met de heersende opinie van 'makke schapen', maar zelf op onderzoek uitgaan, en zich vooral niet door de 'propaganda' van de elite in de luren laten leggen.

Tussen deze twee uitersten bevinden zich natuurlijk allerlei grijstonen, schakeringen die door de generalisatie en stereotiepering compleet ondergesneeuwd zijn geraakt. Met dit unieke visuele verhalenboek willen wij die diversiteit juist een gezicht geven, en het stereotype beeld van de complotdenker van meer tegenspraak, context en betekenis voorzien. Wie zijn deze mensen? Wat is hun achtergrond? Wanneer zijn zij afgehaakt bij de officiële waarheid en waarom? Welke ideeën houden ze erop na? Wat voor informatiebronnen gebruiken zij? En kunnen wij misschien iets van

hen leren? In dit boek nemen wij je met open vizier en vol belangstelling mee in de wereld van deze waarheidszoekers. Wat weten zij over de waarheid wat wij niet weten? Is er sprake van waarheidsverminking en waanzin? En valt de waarheidskloof te overbruggen?

De pathologisering van het complotdenken

Maar voordat we de hoofdstukken in duiken is het goed om stil te staan bij wat complottheorieën nu eigenlijk zijn, en hoe de wetenschap tegen het fenomeen en de denkbeelden van complotdenkers aankijkt. Hoewel een complottheorie in de meest basale vorm een verklaring is van een sociaal verschijnsel wijzend op het geheime handelen van een groepje kwaadwillenden, dekt deze definitie in de praktijk niet altijd de lading. Vanuit deze redenering – met in gedachten de mannen van Al Qaida die hun snode plannen uitvoerden – zou het officiële verhaal over de aanslagen van 9/11 dan immers een complottheorie zijn. Toch wordt deze lezing juist *niet* als complottheorie gezien. Het gaat er dus ook om dat de theorie contrasteert met het officiële verhaal dat door de media, de wetenschap en de politiek naar buiten wordt gebracht: complottheorieën zijn verklaringen die door de mainstream autoriteiten als pertinent onjuist worden beschouwd en waar men met klem afstand van neemt.

Bovendien zijn de woorden complottheorie en complotdenker verre van neutraal. Er kleven, al dan niet terecht, allerlei negatieve connotaties aan, waaronder waanzin, irrationaliteit, dogmatisch, polariserend, ongegrond, ridicul, militant, bizar, kwetsend, gevaarlijk, en natuurlijk paranoïde. Het woord complottheorie omschrijft niet alleen een fenomeen, maar door het geïmpliceerde waardeoordeel diskwalificeert het tegelijkertijd de desbetreffende theorie en haar vertolker. Iets als complottheorie bestempelen is simpelweg een effectief retorisch wapen, in welke (politieke) discussie dan ook, om allerlei andere perspectieven en ideeën uit te schakelen. Taal bezigen is altijd ook een uitoefening van macht. Trump weet dat, ironisch genoeg, maar al te goed wanneer hij kwaliteitskranten voor *fake news media* uitmaakt. In dit boek noemen wij complotdenkers daarom geen complotdenkers, maar waarheidszoekers. Dat omschrijft beter wat de deelnemers aan ons boek beogen, en doet meer recht aan hen als persoon. Deze benadering ontdoet het geheel tevens van een negatieve lading.

Het stigma rondom complotdenken komt natuurlijk niet uit de lucht vallen. Stereotypen bevatten altijd een kern van waarheid, maar door ze steeds opnieuw van brandstof te voorzien (wat in de media, politiek en wetenschap gebeurt), gaan ze andere perspectieven overheersen. Het gepathologiseerde begrip van complotdenken, dat wil zeggen, het beschouwen van complotdenken als iets abnormaals, problematisch, en tegen het zekelijke aan, is afkomstig van het werk van wetenschapsfilosoof Karl Popper (1902-1994) en politiek geschiedkundige Richard Hofstadter (1916-1970) die sindsdien veel academisch werk hierover beïnvloed hebben.

Popper omschreef complotdenken als 'slechte wetenschap': complexe maatschappelijke verschijnselen, die vooral door toeval en ongerijmdheden aan elkaar hangen, worden gereduceerd tot simplistische verklaringen van opzet en bedrog. Bovendien zouden complotdenkers oneigenlijk gebruik maken van bewijzen, selectief zoeken naar bevestiging van hun ideeën, en ongevoelig zijn voor tegenstrijdige feiten. Die zijn namelijk onderdeel van het complot. Complottheorieën zijn volgens Popper aloude religieuze denkbeelden in een modern en seculier jasje: onzichtbare krachten

bepalen de geschiedenis. Dat zijn niet langer de goden van weleer, maar een menselijke wereldelite. Hofstadter zag complotdenken vooral als 'paranoïde politiek': het zijn de imaginaire angstbeelden van samenzwering en bedrog waarbij de alledaagse werkelijkheid ervaren wordt als een apocalyptische strijd tussen absoluut goed en kwaad. Een sterk en vijandig wij-zij-denken dus. In tegenstelling tot de politieke deugden van gematigdheid, overleg en consensus die moderne democratieën karakteriseren, gedragen complotdenkers zich juist als opgewonden, oververhitte en militante figuren die overal iets achter zoeken en hun tegenstanders met de grond gelijk willen maken. Door hun excessieve wantrouwen en neiging tot opruiing vormen zij een groot gevaar voor de samenleving: demonisering van bepaalde groepen, politiek extremisme, radicalisering, geweld, en terrorisme zouden op de loer liggen.

Hoewel deze pathologiserende ideeën over complotdenken in onze perceptie nog sterk aanwezig zijn, stelt de sociale wetenschap zich tegenwoordig genuanceerder op. In plaats van enkel te benadrukken hoe irrationeel en militant complotdenkers zijn, richten veel wetenschappers zich nu op wat complottheorieën hun aanhangers bieden. Zo zouden complottheorieën houvast geven in onzekere en beangstigende tijden door inzichtelijke en begrijpbare verklaringen te verschaffen over hoe de wereld in elkaar steekt. Deze complexiteitsreductie biedt aanhangers controle, begrip en soelaas: er is in ieder geval een verklaring voor al het kwaad op aarde. Ook vinden gelijkgestemden elkaar, waarmee complottheorieën gemeenschapsvorming stimuleren. Men hoort weer ergens bij, en dat geeft in onze geïndividualiseerde wereld steun en betekenis. Complotdenken wordt vanuit dit perspectief dus als een soort copingmechanisme gezien om jezelf staande te houden in een onzekere, kille en onrechtvaardige wereld.

Ruimte voor inhoud, betekenis, diversiteit en context

Hoewel er voor al deze karakteristieken van complotdenken zeker wat te zeggen valt – in de komende hoofdstukken zal dat zichtbaar worden – is deze uitleg ook een te simpele voorstelling van zaken. Allereerst is het natuurlijk belangrijk te erkennen dat de geschiedenis bol staat van de samenzweringen en geheime operaties die door machthebbers of CEO's vakkundig werden stilgehouden maar uiteindelijk toch boven water zijn gekomen. Denk aan het Watergate-schandaal, de vele coups over de wereld geholpen door de CIA, of, meer recentelijk, de door Snowden en Assange onthulde NSA-afluisterpraktijken, de Libor-affaire waarin banken geheime afspraken over rentepercentages maakten, het netwerk van seksueel misbruik rondom Jeffrey Epstein, het schandaal rond de sjoemelsoftware van Volkswagen (Dieselgate) en, dichterbij huis, de toeslagenaffaire. Zijn complottheorieën dus wel zo imaginair als de pathologiserende framing doet voorkomen?

Daarnaast is de stem en persoon van de complotdenker zelf volledig afwezig in dit soort verklaringen. Wie zijn ze, wat denken ze en welke waarheid verkondigen ze? Hoe is hun fascinatie voor deze onderwerpen ontstaan en wat doen ze met die kennis in hun dagelijks leven? In het kort: welke betekenissen hebben complottheorieën eigenlijk voor hen die zij aanhangen? Hoe komt het dat al die mensen twijfelen aan het officiële verhaal, en wat zegt dat over de populariteit van complotdenken? Het is een tekortkoming dat de gangbare verklaringen niet de mensen op wie ze betrekking hebben meenemen in hun analyses, laat staan ze aan het woord laten. Daarnaast zijn deze verklaringen ook wel heel generiek: ze beschouwen complottheorieën en hun aanhangers als een uniform geheel waarbij een eenduidige uitleg volstaat. Maar is complotdenken zo wel goed te begrijpen? Maakt het voor ons

(sociologisch) begrip niet uit waar de complottheorieën eigenlijk over gaan, wie door welke complottheorie aangetrokken wordt, en in welke tijd en plaats ze populair zijn?

Zoals we zullen zien, zijn er grote verschillen in de thematiek en plausibiliteit van verschillende complottheorieën, ook de motivatie van mensen om specifieke ideeën aan te hangen loopt sterk uiteen. Daarnaast zijn veel complottheorieën niet los te zien van de historische en maatschappelijke verbanden waarin zij ontstaan. Kortom, wanneer wij betere verklaringen willen vinden voor de vraag waarom zo veel mensen tegenwoordig aangetrokken worden tot complottheorieën, dan moeten we echt meer ruimte maken voor de inhoud, betekenis, diversiteit en context van het complotdenken.

The Truth Is Out There

In dit unieke visuele verhalenboek nemen wij je mee in de veelkleurige wereld van hen die de officiële lezing niet langer of slechts gedeeltelijk voor waar aannemen en op zoek zijn gegaan naar alternatieve verklaringen voor omstreden verschijnselen, ingrijpende gebeurtenissen of beslissende structuren. Wij hebben achttien veelbesproken thema's geselecteerd, van vaccinaties tot 9/11 en van ufo's tot data-surveillance, waarover flinke maatschappelijke discussie is en waarvan de dominante opvattingen betwist worden. Voor ieder thema zijn wij op zoek gegaan naar een gepassioneerde waarheidszoeker die zich uitgebreid verdiept heeft in het onderwerp en weet van de hoed en de rand. Wat is – eenmaal gestript van de hinderlijke framing van andere partijen – volgens hen de naakte waarheid? Welke kennis willen zij delen, en welke waardevolle inzichten? Kortom: welke waarheid hebben zij achterhaald?

The Truth Is Out There is geen gewoon boekproject. Als makers hebben wij – socioloog Jaron Harambam, fotograaf Marije Kuiper en ontwerper Roel Vaessen – gekozen voor een integrale benadering, gebruikmakend van onze verschillende achtergronden en expertise. Doel is om het stereotiepe beeld van de complotdenker te doorbreken en jou op een andere manier te laten kijken naar de waarheidszoekers en hun dossier. Dit doen wij door inhoud, beeld en vormgeving op ingenieuze manieren op elkaar af te stemmen. Vanuit verschillende perspectieven benaderen wij het controversiële thema van de betwiste waarheid om zo nieuw licht te laten schijnen op een onderwerp dat meestentijds eenzijdig aan bod komt of in een verdomhoekje zit. Uniek hierbij is dat wij de geselecteerde waarheidszoekers ook *zelf* actief hebben laten deelnemen aan de totstandkoming van ons boek. Dat was een hele klus, maar de moeite meer dan waard.

Het boek omvat achttien hoofdstukken, of eigenlijk dossiers, die jou diep in de materie en leefwereld van de vertolkers laten duiken. Elk dossier begint met een korte introductie van het onderwerp – volgens de gangbare waarheid. Daarop volgt de eerste foto uit een serie van drie gemaakt door Marije, het bewijsstuk: elke deelnemer houdt een uniek voorwerp vast dat symbool staat voor zijn of haar verhaal. Dan introduceren wij de waarheidszoeker aan de hand van een profielschets: wie is deze persoon en wat drijft of bezielt hem/haar? De biopics zijn door Jaron geschreven op basis van lange interviews met deze mensen, en laten de sociologische elementen in hun levensverhalen duidelijk naar voren komen. Aansluitend worden de waarheidszoekers geportretteerd in hun eigen 'biotoop' waarmee je als vanzelf hun leefwereld in wordt getrokken. Zo zien wij Monique afgebeeld in een vliegtuig boven graancirkels, George in het theater waar hij zijn 'Kom Plot' uit de doeken

doet, Coen turend naar ufo's onder een overweldigende sterrenhemel, Flavio als hij zichzelf hervindt in het ijskoude water, Gitta tijdens een van haar ayahuasca-ceremonies, en Frank bij een vrijheidsdemonstratie. Van de leefwereld verschuift het perspectief naar de denkwereld. In het derde deel van elk hoofdstuk is er ruimte voor de alternatieve waarheid van de waarheidszoeker zelf. Zij nemen je mee in hun visies en delen hun opgedane kennis van het thema, ondersteund door zelfgekozen afbeeldingen en archiefmateriaal. Roel heeft de verschillende lagen van elk dossier zo vormgegeven dat je het gevoel krijgt een geheim – *classified* – dossier te pakken te hebben. En dat is het: een pakket vol explosieve informatie.

“Iets als complottheorie bestempelen is simpelweg een effectief retorisch wapen, in welke (politieke) discussie dan ook, om allerlei andere perspectieven en ideeën uit te schakelen.”

Hoewel het boek één geheel is, en als zodanig een overkoepelende blik werpt op een gemarginaliseerde wereld die voor velen onbekend, en wellicht ook onbemind is, moet elk hoofdstuk ook afzonderlijk en op zijn eigen merites beoordeeld worden. Dat is om recht te doen aan de individuele levensloop en persoonlijke strijd van onze deelnemers. Maar ook omdat zij het niet per definitie met elkaar eens zijn. Sterker gesteld, sommigen nemen expliciet afstand van andermans denkbeelden. Ook is het belangrijk te benadrukken dat het geen uniforme gemeenschap van waarheidszoekers is. Sommigen deelnemers kennen elkaar goed, terwijl anderen niemand persoonlijk kennen, en hun zoektocht naar de waarheid vooral individueel beleven.

Voor een open samenleving

Wij zijn ons ervan bewust dat wij met dit boek het verwijt kunnen krijgen een podium te bieden aan mensen met 'controversiële, weezinwekkende en in beginsel gevaarlijke gedachten'. Door aandacht te besteden aan complottheorieën, worden aanhangers in hun opvattingen gesterkt, en zullen deze verontrustende theorieën alleen maar aan populariteit winnen, met alle desastreuze gevolgen van dien, zo is de gedachte. Wij hebben hier goed over nagedacht en zijn tot de slotsom gekomen dat het boek desondanks bestaansrecht heeft. Sterker nog: we zien de urgentie. Het valt niet te ontkennen dat er felle maatschappelijke discussies gevoerd worden over deze controversiële onderwerpen. Deze kan je de kop indrukken door mensen uit of buiten te sluiten en te ridiculiseren, maar dat lijkt ons geen duurzame en

eerlijke benadering. Zeker in een tijd waar steeds meer groepen tegenover elkaar komen te staan en elkaar niet meer lijken te verstaan, maken wij ons hard voor een inhoudelijke uitwisseling van perspectieven voorbij onze eigen bubbels, waarbij we elkaar weer proberen te zien als mensen van vlees en bloed, met een eigen geschiedenis en maatschappelijke achtergrond.

Sommigen maken zich, al dan niet terecht, zorgen over de maatschappelijke impact van complotdenken, of meer specifiek, over de vijandigheid naar de 'slapende massa' of naar de publieke instituties en hun representanten, zoals wij af en toe en tot onze spijt zien gebeuren. Laat het duidelijk zijn dat opruiing, intimidatie, en welke vorm van haatzaaierij dan ook geen plek hebben in dit boek, en dat ook niet in onze democratische samenleving zouden mogen hebben. Toch willen wij ons in dit boek de artistieke vrijheid toe-eigenen om – binnen de grenzen van het toelaatbare – de confrontatie aan te gaan met deze complexe thematiek en deze te ontsluiten voor een groter publiek. Natuurlijk zijn wij ons bewust van de controverse die sommige thema's zullen genereren, maar wij achten het beter om de onderwerpen openlijk en op een rustige toon te bespreken en het debat op basis van argumenten te voeren dan elkaar verhit in de haren te vliegen. Wij constateren namelijk ook een toenemende onverdraagzaamheid naar hen die tegen de stroom in zwemmen, de heersende opinie met frisse brutaliteit tegemoet treden en de maatschappelijke druk durven te weerstaan. Dat is geen sinecure, zoals we zullen zien, en het toont lef. Want de afslag van de mainstream route leidt geregeld naar een *bumpy road* vol obstakels en risico's als verlies van status en arbeidsperspectieven, het verdampen van netwerk en maatschappelijk isolement. Iets waar de meeste waarheidsvinders over kunnen meepraten.

Wij ondersteunen daarom de authentieke moed die sommigen hebben om tegendraads te zijn, en om instituties en machthebbers het vuur na aan de schenen te leggen. Dat wil niet zeggen dat we alles voor zoete koek hebben geslikt. Elke waarheidsvinder hebben we steeds voorzien van weerwerk en bij onze selectie voor dit boek zijn we zorgvuldig te werk gegaan. Cijfermateriaal is belangrijk, bronnen en onderbouwing meer dan gewenst. 'Hoezo?' was een van onze FAQ's. Wij zijn echter niet als factcheckers te werk gegaan. De kennisvraagstukken waren veelal te complex om door ons inhoudelijk beoordeeld te kunnen worden. Wij laten dat oordeel graag over aan specialisten, wetenschappers en goed ingevoerde geïnteresseerden. Sommige beweringen en fragmenten uit het boek zullen ongetwijfeld discussie opleveren of aan de hand van feitenmateriaal onderuitgehaald worden. Dat juichen wij toe. De waarheid gedijt bij een open confrontatie van ideeën en argumenten en is de beste garantie voor vooruitgang.

Als laatste willen we wijzen op de maatschappelijke relevantie van veel dossiers. Iedereen die zich ergert aan complotdenkers, zou zich kunnen afvragen of de prijs voor maatschappelijke gehoorzaamheid niet groter is dan het wantrouwen van de autoriteiten. Macht en tegenmacht lijkt niet voor niets het centrale thema van 2021 te worden. Ook al lijken de opvattingen en zienswijzen van de deelnemers soms nog zo vergezocht of overdreven, en zijn hun wereldbeelden soms naargeestig, cynisch en vol wantrouwen, hun contrasterende opvattingen leggen ook de misstanden en zwakheden van onze samenlevingen bloot. En dat is belangrijk. Belangenverstrengeling, handjeklap, onzuivere politieke motieven, onoorbaar winstbejag, manipulatie, gladde verkooppraatjes, schimmige lobbypraktijken, machtsongor, propaganda, misbruik van procedures, corruptie, stroperige en troebele besluitvorming, grondrechten die veronachtzaamd worden – de waarheidsvinders zoeken de pijnpunten

op. Als luis in de pels zijn veel waarheidszoekers waardevol, ook voor beleidsmakers en politici. Belangrijk is wel dat die tegengeluiden in het publieke debat te horen zijn en niet gemarginaliseerd worden, al was het maar om zo radicalisering de pas af te snijden. Insluiten en meedoen is het devies, in plaats van uitsluiten, als *wappies* wegzetten, of jezelf afzonderen in bubbels van gelijkgestemden. Het is belangrijk om open te staan voor de meningen van anderen, ook als die zorgen voor onbehagen. Niemand is gebaat bij de verharding van het maatschappelijke debat, het ingraven in eigen stellingen, de nare verwensingen over en weer, en de vijandigheid naar andersdenkenden. Het maakt de al zo moeilijke zoektocht naar de waarheid alleen nog maar ingewikkelder.

Wij hopen met dit boek een constructieve bijdrage te leveren aan de maatschappelijke discussies over deze 18 controversiële onderwerpen. Vooruitgang begint bij wederzijdse kennismaking. We hoeven het zeker niet over alles met elkaar eens te zijn, maar we kunnen vast en zeker ook wat van andersdenkenden leren. Geen mens heeft de waarheid in pacht. In een tijd waarin diversiteit en inclusie zo hoog op de politieke agenda staan, is het frappant dat dit niet lijkt te gelden voor de pluriformiteit van de waarheid. Zelf nemen wij in dit boek geen stelling over wat waar is of wat niet – dat is niet het doel van ons project – maar wij willen jullie wel meenemen in de wondere wereld van deze waarheidszoekers. De titel van het boek is daarmee gelijk ook een uitnodiging aan jou: leer meer over *en* van deze bijzondere personen, verdiep en vernieuw jouw overtuigingen, en oordeel uiteindelijk zélf over de waarheid. The truth is out there.

Jaron Harambam
Marije Kuiper
Roel Vaessen

JFK

DE OFFICIËLE LEZING

Op 22 november 1963 vond er een moordaanslag plaats op John F. Kennedy. Dat gebeurde in Dallas (Texas) om 12:30 uur, CST. De 35^e president van de Verenigde Staten raakte dodelijk gewond toen hij in een open limousine over Dealey Plaza voorbij het Texas School Book Depository gereden werd, waar meerdere schoten op hem werden gelost. Ook gouverneur John Connally raakte gewond.

De president werd onmiddellijk naar het Parkland Memorial Hospital overgebracht, waar hij een halfuur later door de artsen werd doodverklaard. John F. Kennedy was 46 jaar oud.

Enkele uren na de moordaanslag werd Lee Harvey Oswald, medewerker van het Texas School Book Depository, aangehouden en ondervraagd. Opvallend daarbij is dat het verhoor, tegen de geldende regels in, niet is opgenomen door de politie. Twee dagen na zijn arrestatie werd Oswald op het politiebureau van Dallas neergeschoten door nachtclubeigenaar Jack Ruby.

Kennedy werd opgevolgd door vicepresident Lyndon B. Johnson. Johnson formeerde een commissie die de toedracht rond het overlijden van zijn voorganger moest onderzoeken. De commissie, die werd geleid door Earl Warren (opperrechter van het Hooggerechtshof), kwam eind september 1964 tot de conclusies dat Oswald Kennedy had doodgeschoten, dat hij alleen had gehandeld en dat er geen sprake was geweest van een samenzwering. Het rapport is een weerslag van diepgravend onderzoek met 52 bewijzen voor Oswalds schuld. Toch is dit onderzoek om verschillende redenen omstreden; het laat volgens critici veel vragen onbeantwoord.

Door aanhoudende en toenemende twijfel over de conclusies van de commissie Warren, besloot het Huis van Afgevaardigden (HSCA) in 1976 de zaak opnieuw te onderzoeken. Deze commissie kwam met een onderzoeksrapport dat op belangrijke punten afweek van het eerdere, officiële rapport: er zou ten minste één andere schutter geweest zijn en er was, met een zekerheid van 95% of meer, sprake van een samenzwering. De eerste conclusie was echter deels gebaseerd op geluidsmateriaal dat later op verschillende manieren is geïnterpreteerd. De akoestische analyse van de HSCA wordt tegenwoordig beschouwd als gebrekkig, waarmee de conclusie van de HSCA gezien wordt als onbetrouwbaar. De overheid houdt tot op de dag van vandaag vast aan de bevindingen uit het onderzoeksrapport van de Warren-commissie.

Het is 2004 als muzikant en docent popcultuur Norman Kapoyos met zijn toenmalige muziekbond optreedt in Texas. De staat waar John F. Kennedy veertig jaar eerder om het leven werd gebracht. Natuurlijk moet hij naar Dallas, de plek waar alles begon. Het uitstapje tijdens de tournee van zijn band wordt een bevreemdende ervaring die veel impact op hem heeft.

Norman verzamelt dan al vijftien jaar allerlei informatie rond de moordaan-slag op de Amerikaanse president. Zijn fascinatie voor de zaak begint in zijn jeugd als zijn ouders vol concentratie kijken naar de film *Ruby and Oswald*, een tv-film met een script gebaseerd op het Warren-report. "Dat beeld maakte zoveel indruk; het is mij altijd bijgebleven." Zeven jaar later, wanneer Norman tiener is, vormt de hernieuwde media-aandacht rond de moordzaak het startschot voor zijn zoektocht naar het echte verhaal achter de moord: "In 1988 was het 25 jaar geleden dat Kennedy werd doodgeschoten en dat nieuwsfeit veroorzaakte een ware mediahype. Het maakte dat ik in deze periode alles las wat erover te vinden was en dat ging verzamelen. De knipselmap van toen is in de loop der jaren uitgegroeid tot een klein archief met boeken, VHS-bandjes, dvd's, foto's en kopieën van documenten." De moord en de nasleep ervan voeden Normans politieke bewustwording die synchroon loopt met zijn ontwikkeling op muziekgebied. De eerste keer dat hij *Physical Graffiti* van Led Zeppelin ziet, die hoes met het Chelsea hotel in New York waar, achter één van die raampjes, een foto van Lee Harvey Oswald zit, maakt grote indruk.

Normans zoektocht komt in een stroomversnelling na het zien van Oliver Stone's *JFK*. "Het was de zomer voor mijn examen-

jaar, in 1992, en door deze film ging bij mij het hek van de dam! Zou de maffia achter de moordaan-slag gezeten hebben, de FBI of de CIA? Ik wilde er gewoon meer van weten." Niet veel later ontdekt Norman in de boekenkast van zijn opa het boek *Rush to Judgment*, het eerste kritische boek over de Warren Commission van Mark Lane. Dat boek was het startschot van zijn *research vibe*. "Toen was het van: oké, ik duik nu echt in die zaak, inhoudelijk dus." Norman vertelt dat zijn onderzoek in de beginjaren nog redelijk overzichtelijk verliep. Af en toe komt hij wat tegen, maar door de komst van het internet verandert alles. "Ik heb meteen de getuigenissen uit het Warren-report uitgeprint en bestudeerd en met de komst van YouTube lag veel videomateriaal waarvan ik jarenlang wist dat het bestond, maar er geen toegang toe had, ineens binnen handbereik. Aanvankelijk zat ik regelmatig op fora waar mensen informatie met elkaar deelden, maar sinds de komst van social media heb ik ook contact kunnen leggen met onafhankelijke onderzoekers, auteurs en sommige (oog)getuigen. Ik kan wel stellen dat ik inmiddels redelijk goed ben ingevoerd in de zaak. Maar ik verzamel nog altijd het fysieke materiaal dat ik tegenkom."

Inmiddels lijkt Norman er wel over uit te zijn wie en wat er achter die moordaan-slag zat die in ons collectieve geheugen gegrift staat, maar dit inzicht kwam pas na veel research, puzzelstukjes in elkaar passen en gesprekken met een specifiek betrokkene. De aanleiding hiertoe vond plaats op de plek waar Kennedy vermoord is en die Norman zo goed kent uit alle boeken, krantenartikelen en documentaires. Nabij *Grassy Knoll*, de grasheuvel van waaruit volgens alternatieve verklaringen op Kennedy



DE WAARHEID VOLGENS NORMAN

Vanaf de publicatie van het Warren Commission Report in september 1964 bestaan er twijfels over de authenticiteit van de officiële lezing over de moord op John F. Kennedy. Onder de eerste critici bevinden zich auteurs als Thomas Buchanan, Joachim Joesten en Mark Lane. Laatstgenoemde wordt wel de ‘grandfather of all conspiracy theorists’ genoemd. In zijn in 1966 verschenen boek *Rush To Judgment*, een bestseller, laat hij zien dat het Warren-report vol hiaten en inconsistenties zit. Ook de officier van justitie van New Orleans, Jim Garrison, heeft zo zijn vraagtekens bij het Warren-report en start in het geheim een eigen onderzoek. In 1967 klaagt hij zakenman Clay Shaw aan op verdenking van betrokkenheid bij een complot teneinde Kennedy om het leven te brengen en de verantwoordelijkheid daarvoor in de schoenen te schuiven van Lee Harvey Oswald. Shaw wordt vrijgesproken, maar de officiële lezing wordt er niet geloofwaardiger op.

Gaandeweg verschuift ook de publieke opinie. Door politieke schandalen als de Pentagon Papers en Watergate én de aanslagen op Martin Luther King jr. en Robert F. Kennedy, daalt het vertrouwen van de bevolking in de eigen overheid. De gevoelens van argwaan worden versterkt als in 1975 de 8mm-amateurfilm van Abraham Zapruder, waarop de aanslag op Kennedy is vastgelegd, voor het eerst door kritisch onderzoeker Robert J. Groden op de landelijke televisie wordt vertoond. Als gevolg van de publieke druk wordt in 1976 door het Huis van Afgevaardigden, de House Select Committee on Assassinations in het leven geroepen die de zaak opnieuw gaat onderzoeken. Drie jaar later komt de commissie met haar conclusie: men durft met 95% zekerheid vast te stellen dat er sprake is geweest van een samenzwering die heeft geleid tot de dood van Kennedy. Opvallend genoeg, wordt er geen verder onderzoek gedaan naar mogelijk betrokkenen.

Kritische en onafhankelijke onderzoekers als Harold Weisberg, Sylvia Meagher, Josiah Thompson, Mae Brussell, Penn Jones jr., Edward J. Epstein, Robert J. Groden, Peter Dale Scott, Mary Ferrell, David Lifton, David Scheim, Jim Marrs en Willem Oltmans, publiceren in de jaren '70 en '80 talloze artikelen en boeken over de vermoedelijke daders en de ware toedracht van de zaak. De algemene teneur: er is op zijn minst *reasonable doubt* ten aanzien van de officiële lezing. Ook de filmwereld laat zich niet onbetuigd. In 1991 baseert filmmaker Oliver Stone de bioscoophit *JFK* (een gedramatiseerde vertelling van het proces dat Jim Garrison in 1967 had aangespannen) op het werk van deze onderzoekers. Een direct gevolg van de film is de JFK-wet uit 1992, die voorschrijft dat alle documenten van zowel de Warren Commission als de House Select Committee binnen 25 jaar openbaar gemaakt dienen te worden. Oorspronkelijk zouden deze tot respectievelijk 2038 en 2029 achter slot en grendel moeten blijven op grond van de nationale veiligheid. Het moment waarop de onafhankelijke *research community* al meer dan een halve eeuw wacht, breekt aan onder het bewind van de dan net aantreden president Donald Trump. Er komt allerlei informatie vrij, maar geen *smoking gun*. Bovendien weet Trump het proces te traineren.

Het ontbreken van cruciale puzzelstukken in de vorm van getuigenissen en bewijsmateriaal, het achterhouden van documenten door de Amerikaanse overheid en het constant in de media in diskrediet brengen van diegenen die de officiële lezing bekritisseren (onder wie Jim Garrison), maken de waarheidsvinding er niet eenvoudiger op. James Douglass maakt in zijn in 2008 verschenen boek *JFK and the Unspeakable: Why he died and why it matters* duidelijk hoe dit cover-up-mechanisme in zijn werk gaat. Er heerst een onuitgesproken angst om licht te schijnen op de ware toedracht, omdat daarbij duidelijk zou kunnen worden in wat voor systeem we eigenlijk leven.



Cuba
Lee Harvey Oswald deelt in New Orleans 'Fair Play For Cuba' formulieren uit. Dit doet hij voor de deur van de International Trade Mart, waarvan Clay Shaw de eigenaar en oprichter was. Het onderzoek van Jim Garrison zou nog meer links blootleggen tussen Shaw en Oswald.

Waarom?

De moord op Kennedy kan niet los gezien worden van de context: nationale en internationale kwesties die speelden tijdens zijn bewind en hoe hij met zijn progressieve beleid de uitdijende nationale veiligheidsstaat (National Security State) - die sinds de jaren '50 steeds meer een machtsfactor was geworden - tegen zich in het harnas joeg. Onder president Dwight D. Eisenhower, Kennedy's voorganger, kon de Central Intelligence Agency (CIA) ongestoord haar gang gaan in gebieden die een risico vormden voor de Amerikaanse belangen. De CIA schrikte er niet voor terug om instrumenten in te zetten als industriële sabotage, infiltratie op universiteiten, het beïnvloeden van verkiezingen en politieke moord. Deze vorm van geheime oorlogvoering kwam in de jaren '70 aan het licht via de Select Committee to Study Governmental Operations die onder leiding van senator Frank Church onderzoek deed naar de veiligheidsdiensten.

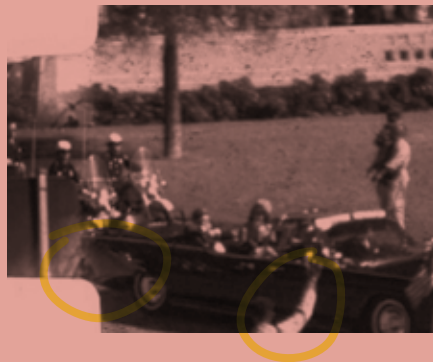
Tegen de tijd dat Kennedy geïnaugureerd werd als 35^e president van de Verenigde Staten, lag er een plan klaar om het communistische regime van Fidel Castro, de politiek leider van Cuba, omver te werpen en een opstand te forceren op Cuba, waar de belangen van Amerikaanse bedrijven en de georganiseerde misdaad dreigden geschaad te worden. Kennedy, als onervaren president, had zo zijn reserves bij dit plan. Toch stond hij de uitvoering ervan niet in de weg. Door die halfslachtige houding liep de invasie in de Cubaanse Varkensbaai uit op een regelrecht fiasco. Een door de CIA getraind leger van Cubaanse politiek vluchtelingen werd door Castro in de pan gehakt. Kennedy legde de schuld bij de CIA en ontsloeg de drie topmannen: generaal Charles Cabell, Richard Bissell en directeur Allen W. Dulles. Deze beslissing had niet alleen een grote impact op de betrokkenen; het zorgde ook voor een politieke schokgolf in Washington. Privé liet Kennedy zich, in het kader van de oncontroleerbare invloed en uitwassen van de nationale veiligheidsstaat, het volgende ontvallen: "I'm going to splinter the CIA into a thousand pieces and scatter it to the winds."

In oktober 1962 bracht de Cuba-kwestie de wereld aan de rand van een nucleaire oorlog. Dertien dagen lang hield iedereen de adem in terwijl Kennedy en Nikita Chroesjtsjov, partijleider van de Sovjet-unie, via een geheim kanaal overleg voerden om de situatie niet verder te laten escaleren. Ondertussen werd Kennedy door zijn militaire adviseurs onder druk gezet om over te gaan tot de aanval, maar de jonge president zwichtte niet. Nadat de impasse doorbroken werd en de wereld opgelucht kon ademen, werd Kennedy in sommige kringen binnen het Pentagon beticht van 'heulen met de communisten'. Deze twee incidenten die gezien moeten worden tegen de achtergrond van de Koude Oorlog, leverden genoeg munitie bij verschillende partijen binnen het door Eisenhower bij zijn afscheidsspeech genoemde 'militair industrieel complex', om zich tegen Kennedy te keren.

Maar er speelde meer. Kennedy nam diverse impopulaire en omstreden besluiten zonder zich verzekerd te hebben van voldoende draagvlak. Hij was van plan de Amerikaanse inmenging in Vietnam een halt toe te roepen en kondigde daarnaast stevige hervormingen af voor de staal- en olie-industrie, hij wilde de macht van Wall Street en de Federale Bank inperken en toonde zich een progressief pleitbezorger van de Burgerrech-

tenbeweging. Ondertussen startte zijn jongere broer Robert F. Kennedy, als minister van Justitie, een kruistocht tegen de Amerikaanse maffia. J. Edgar Hoover, sinds 1929 hoofd van de Federal Bureau of Investigations (FBI), haatte de beide broers met heel zijn hart en vreesde dat er een einde zou komen aan zijn loopbaan als Kennedy aan zijn tweede ambtstermijn zou beginnen.

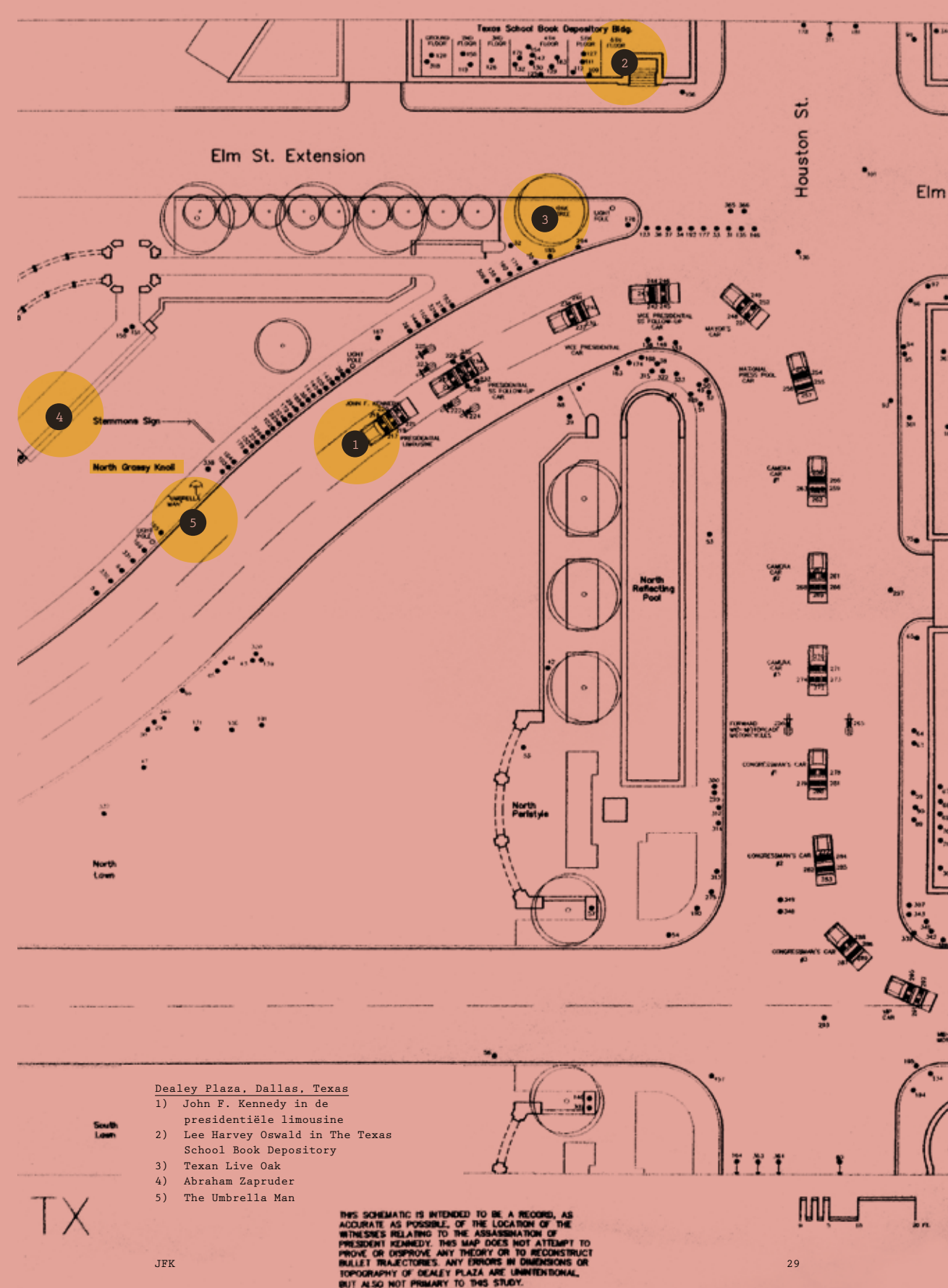
Tijdens een toespraak aan de universiteit van Washington in juni 1963 schetste Kennedy zijn visie voor een vreedzame co-existentie met de Sovjet-Unie. Onder politieke tegenstanders, rijke industriëlen, sleutelfiguren binnen de georganiseerde misdaad, het leger en Wall Street groeide het besef dat John Kennedy zich in twee jaar tijd ontwikkeld had van een jonge, onervaren president tot een staatsman met visie die veranderingen niet schuwde, ook niet als die controversieel waren en de gevestigde orde ondermijnden. Hiermee tekende Kennedy feitelijk zijn politieke doodvonnis. Plannen om de president uit de weg te ruimen, begonnen gedurende deze periode dan ook concretere vormen aan te nemen, alles om te voorkomen dat hij in 1964 herkozen zou worden.



The Dark Completed Man
Still uit de fameuze Zapruder 8mm-film, die de opeenvolging van gebeurtenissen vastlegt. Kennedy grijpt naar zijn keel, nadat hij voor de eerste keer geraakt is. Op de voorgrond zien we links naast het verkeersbord een uitgeklapte paraplu en rechts de zogeheten 'Dark Completed Man' die met zijn vuist in de lucht signalen lijkt te geven, mogelijk bedoeld voor de schutters.



The Umbrella Man
'The Umbrella Man' heeft boven zijn hoofd een paraplu opgestoken, hoewel het een heldere, zonnige dag was, bij een temperatuur van ongeveer 18°C. Op beeldmateriaal is te zien dat hij, na de moord, op het trottoir zit bij de Grassy Knoll en een gesprek met een man naast hem lijkt te voeren. Daarna staat hij op en loopt in de richting van het schoolboekenmagazijn.





WAARHEIDSZOEKER
MONIQUE KLINKENBERGH

Het gehuchtje met de prachtige naam Honeystreet Village in het zuidwesten van Engeland herbergt sinds een aantal jaren het levenswerk van Monique Klinkenberg: het Crop Circle Information Centre & Exhibition. Na veel omzwervingen met de immer groeiende hoeveelheid informatie over graancirkels die zij over de jaren heen verzamelde, heeft Monique hier definitief haar standplaats gevonden. Elke zomer deelt zij er haar kennis over graancirkels met het publiek dat de vaste tentoonstelling over dit raadselachtige fenomeen komt bezoeken of advies bij haar komt inwinnen over de nieuwste locaties en bezichtigingsmogelijkheden. Volgens Monique komen er mensen van allerlei pluimage op af: "Van hippie tot hoogleraar, van jong tot oud, rijk en arm, echt uit alle lagen van de bevolking." Ze beleeft zichtbaar plezier aan de nieuwsgierigheid van de bezoekers en de vele vragen die op haar worden afgevuurd. Iedereen wil weten hoe de complexe formaties tot stand komen, maar Monique loopt rustig alle opties langs: "De één noemt het buitenaards, de ander denkt aan paranormale krachten, een hogere intelligentie of signalen uit een parallel universum en sommigen blijven volhouden dat het uitsluitend mensenwerk is."

Jarenlang is Monique een succesvol ondernemster binnen de kunst- en uitgeefwereld. Aanvankelijk als hoofdredacteur van het kunsttijdschrift *Tableau*; later brengt ze met haar eigen bedrijf luxe kunstagenda's uit, bestemd voor grote verzamelaars en de top van het bedrijfsleven. Materieel gezien gaat het haar voor de wind. Een belangrijk moment in haar leven doet zich voor in 1986, als ze in Peru boven de eeuwenoude mysterieuze figuren van de Nazcalijnen vliegt: "Het was een bijzonder merkwaardige ervaring. Terwijl ik vanuit het

vliegtuig naar de figuren beneden mij keek, wist ik zeker: hier ga ik iets mee doen in mijn leven, alleen *nu* nog niet. Misschien is 'je bestemming in de ogen zien' wel de juiste omschrijving." In de jaren die volgen bouwt ze aan haar gezin en haar bedrijf – tot 2007. "Toen liet iemand mij een foto van een graancirkel zien en dat zorgde voor een herbeleving van de ervaring uit 1986. En ik wist: nu is de tijd er wel rijp voor." Het blijkt een keerpunt. "Mijn bedrijf groeide sneller dan mij lief was. Gaandeweg was ik beland in een ratrace van presteren en geld verdienen. Het materialistische ging me steeds meer tegenstaan. Het graancirkelfenomeen heeft de verwondering teruggebracht in mijn leven."

De graancirkelfoto die ze onder ogen krijgt, roept veel vragen op – juist vanwege Monique's artistieke achtergrond. "Het patroon bestond uit dertienvoudige geometrie. Dat is al een behoorlijke uitdaging om op papier te construeren, laat staan in het graan, op een glooiend veld én midden in de nacht." Monique gaat meteen naar de boekwinkel om alles te kopen wat er over het onderwerp te vinden is. "Bij elk boek dat ik opensloeg, steeg mijn verbazing: hoe is dit mogelijk en waarom weten we er zo weinig van?" Twee dagen later zit ze bij een lezing over graancirkels en een paar maanden later reist ze af naar Wiltshire, de bakermat van het graancirkelfenomeen. "We reden met de auto het graafschap binnen en mij overviel meteen een rustig en tegelijkertijd overweldigend gevoel – alsof je thuiskomt. Ik kan het niet verklaren. En ik heb het nog steeds als ik het gebied binnenrijd. Alsof je op een krachtplek komt." Tijdens haar trip naar Engeland wordt er dagelijks een nieuwe graancirkel gemeld én bezocht.



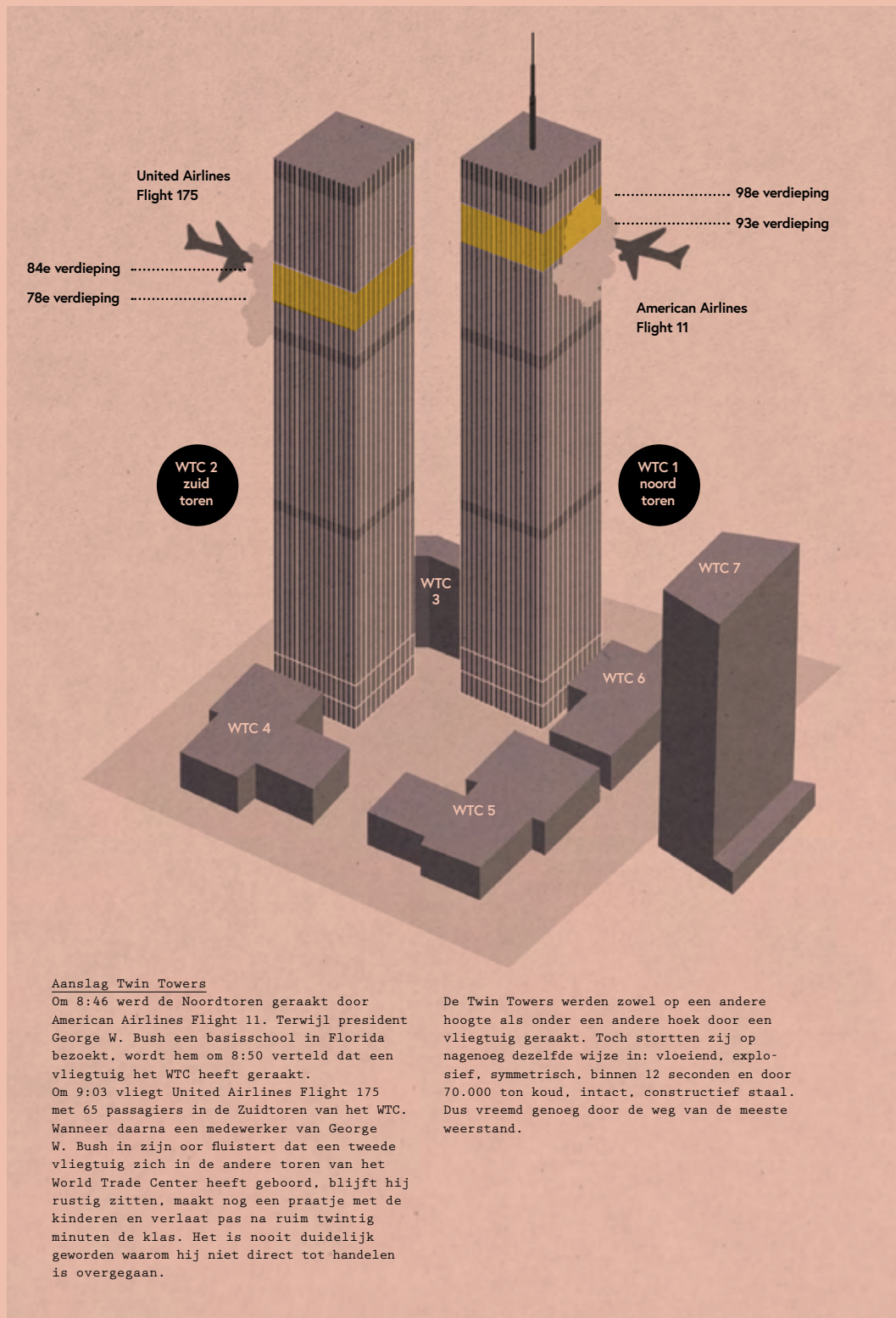


Het blijkt een splijtzwam voor *De Verleiders* geworden te zijn. Het theatergezelschap waarmee George van Houts de afgelopen jaren furor maakte in de Nederlandse theaters, wil zijn vingers er niet aan branden. Na verschillende cabaretse voorstellingen gemaakt te hebben over maatschappelijke misstanden rond de vastgoedfraude, de farmaceutische industrie en ons geldstelsel, blijkt het onderwerp van de 11 september-aanslagen voor sommige Verleiders een brug te ver. George: "Twee van mijn mede-Verleiders hebben echt met de vuist op tafel geslagen – 'dit gaan wij niet doen' – vanuit de angst om in de 'gekkies-hoek' te belanden." Ook daarna is hij veelvuldig gewaarschuwd voor dat risico. Ondertussen heeft George er 75 voorstellingen van *Kom Plot* op zitten, het theatercollege waarin hij op eigen houtje (dus zonder *De Verleiders*) de gebeurtenissen van 9/11 kritisch onder de loep neemt en zijn alternatieve visie uiteenzet. Het is een groot succes, zowel in de theaters als erbuiten. Zo is de twee en een half uur durende YouTube-video van zijn voorstelling ruim 250.000 keer bekeken. Maar ook theaterdirecteuren vinden het geweldig, aldus George, omdat er "eindelijk iets substantieels gebracht wordt met een politieke lading én omdat er nu een ander publiek naar de zaal komt". Ook de vervolgvoorstelling *Kom Plot II* blijkt een hit in de theaters en op YouTube. Deze voorstelling is vrolijker van aard, aldus George "door vooral op de absurditeiten van het officiële verhaal in te gaan".

Over zijn aanpak kan George kort zijn: "Ik koppel wat ik te zeggen heb altijd aan humor, aan lichtheid. Als je mensen aan het lachen maakt, dan stellen ze zich open. Als je alleen maar loopt te prediken, komt 't niet binnen." Want het is nogal wat, wat hij te vertellen heeft.

George snapt wel dat zijn boodschap weerstand oproept en ongemak: "9/11 is zo'n taboeonderwerp, want als dit waar is, dan valt ons hele wereldbeeld in duigen. Wat een bedrog, wat een gruwelijke mensenoffers." Maar misschien nog wel belangrijker dan de cognitieve dissonantie, is het groepsdenken. "Als de groep waar jij deel van uitmaakt zegt dat één plus één drie is, wil je, terwijl jij je misschien afvraagt 'klopt dat wel?', er toch in geloven om erbij te blijven horen." George, daarentegen, verkiest het rebelse, het tegen de stroom in gaan; hij wil prikkelen, reacties uitlokken, weerwerk krijgen en spelen met de waarheid: "Ik blijf wel een beetje de nar, ik wil ook gewoon het jongetje zijn dat zegt: de keizer heeft geen kleren aan!" Het theater is natuurlijk een prachtige plek om mensen op een speelse manier anders naar de werkelijkheid te laten kijken, "net zoals Shakespeare of de oude Grieken dat deden; dat was dan wel fictie maar het ging altijd over de echte dilemma's: hoe te leven, wat is goed en wat is kwaad?" Tegelijkertijd is dit ook zijn valkuil, erkent George: "Als theatermaker val ik enorm op groteske verhalen, sensationele sprookjes, die zijn hartstikke spannend om te vertellen, maar ik probeer mezelf daarin te beteugelen. Ik ben ook wel een beetje verslaafd geraakt aan de spanning en het spelen met vuur."

Hoe is de fascinatie voor 9/11 ontstaan? "Toen de aanslagen plaatsvonden, kreeg ik een unheimisch gevoel in mijn onderbuik, zo van 'dit klopt niet, dit is te glad, te netjes', maar ik heb het jarenlang laten liggen." Pas toen George met *De Verleiders* bezig was met research rond het geldstelsel en erachter kwam dat 'geld uit het niets ontstaat', werd hij er op 'klassieke wijze' in gezogen. George: "Ik schrok me een hoedje. Ik beschouw



snijden, vlieglessen, Washington, Pentagon, New York, Twin Towers, Osama bin Laden, Al Qaida - dat alles binnen een halfuur besproken en anderhalf jaar voor de aanslagen... Wilde deze 'Mohammed Atta' misschien dat Johnelle Bryant zich dit gesprek haarscherp zou herinneren?

De noodzaak van verhalen

Het is een van de honderden opmerkelijke verhalen en getuigenissen rond 9/11. En ze fascineren mij mateloos. Ik rijg ze aaneen en er ontstaat een vertelling.

Mijn leven draait om verhalen. Ik vertel graag verhalen. Maar verhalen zijn niet zomaar verhalen, ze hebben altijd een functie. De menselijke psyche is geconditioneerd rond verhalen. Zo brengen we structuur aan in de chaos van alledag. Verhalen vormen de blauwdrukken op grond waarvan we ons gedrag afstemmen. "Toen gebeurde dit en dit en heb ik dat en dat gedaan en dat pakte goed uit." Ook herscheppen we allemaal ons verleden in een 'verhaal' om er een beetje coherente structuur in aan te brengen. Of om onszelf in een beter daglicht te plaatsen. Niets onbetrouwbaarder dan het menselijk geheugen. Ook machtsbekleders hebben verhalen nodig. Om stemmen te winnen en kiezers te paaien. Om hun handelen te motiveren tegenover hun onderdanen. Of hun wandaden of eigenlijke motieven te verhullen. Of onschuldiger: om alle neuzen van het volk dezelfde kant op te krijgen. Mijn intuïtie zei me al vanaf het moment dat ik in verbijstering de livebeelden op 11 september 2001 aanschouwde, dat er iets niet klopte aan dit verhaal. Het was te clean, te gescript en veel te snel was alles klip-en-klaar.



Bewaking van het Amerikaanse luchtruim
De verdediging van het Amerikaanse luchtruim leunde op 11 september op de FAA (Federal Aviation Administration) en NORAD (North American Aerospace Defense Command). Waarom konden vier toestellen het luchtruim boven New York City en Washington DC überhaupt binnendringen? Flight 77 had nagenoeg vrij spel boven de hoofdstad van Amerika, met het Witte Huis en tal van andere belangrijke locaties.

Toevallig hield NORAD juist op 11 september een oefening van de Amerikaanse luchtbewaking met de naam *Vigilant Guardian*. Het ging onder meer om een gesimuleerde aanval met Russische bommenwerpers én de kaping van een vliegtuig. Volgens de officiële lezing bleek het protocol voor vliegtuigkapingen niet duidelijk genoeg om snel consensus te bereiken en ontstond er verwarring vanwege de oefening op die dag.

Op de 'strengst bewaakte' plek op aarde bleef daarmee op 11 september adequaat militair ingrijpen uit. En dat terwijl er veel dichterbij DC, vanuit Andrews en Langley Air Force Base, ook steun had kunnen komen. Toen Flight 77 crashte, waren de jets van Langley 240 kilometer verderop.



studenten hem allerlei filmpjes toesturen: getuigenissen over ufo's van mensen uit de hogere echelons van het leger. "Astronauten in de spaceshuttle die je hoort zeggen 'Houston, we still see the alien spacecraft' – wow! – want astronauten maken doorgaans geen grappen." Het is voor Coen aanleiding om dieper in de materie te duiken. Zo komt hij de ene na de andere indrukwekkende getuigenis op het spoor: "Van straaljagerpiloten tot de militaire top, mensen die getraind zijn om scherp te kunnen waarnemen. Bepaald niet de minsten, dus waarom spreekt niemand hierover? Hoezo wordt hier geen onderzoek naar gedaan?" Verschijnselen en waarnemingen worden afgedaan of 'verklaard' als weerballonnen, moerasgas en/of optische illusies, maar niemand is bereid om op de inhoud in te gaan, ook collega's aan de universiteit niet. "Wat je zou verwachten, is een open debat op basis van observaties en argumenten, maar niets van dat alles, is dat nu wetenschap?", vraagt Coen zich af. Studenten daarentegen, zijn wel laaiend enthousiast. Coen: "Zij hebben nog het voordeel van een niet-afgesloten geest." Met hen gaat Coen verder op onderzoek uit. Geholpen door zijn wetenschappelijke positie lukt het hem in contact te komen met 'personen die er echt toe doen': van astronauten zoals Edgar Mitchell (zesde man op de maan) tot ministers van Defensie en generaals van de luchtmacht die allen openlijk hebben gesproken over buitenaards contact en opriepen tot meer openheid en onderzoek. "Ik ben dan ook niet iemand die eens wat op YouTube gezien heeft en dan denkt van 'oh, ik heb een complot te pakken', nee, daar zitten honderden zo niet duizenden uren research achter. Ik ga altijd naar de bron." Coen heeft ondertussen genoeg bewijs over het bestaan van ufo's verzameld om een boek mee te vullen en dat doet hij dan ook. In 'Ufo's bestaan gewoon: een wetenschappelijke visie' zet hij alles nauwkeurig uiteen. Met een enorme gretigheid toert hij stad en land af om

over zijn inzichten te vertellen, en het onderwerp bespreekbaar te maken.

Het mag allemaal niet baten. Het ufo-onderwerp is zo taboe dat niemand er zijn vingers aan wil branden. Van sommige wetenschappers krijgt hij achter de schermen wel steun, maar niemand wil zich er publiekelijk over uitspreken. "Er heerst een enorme angstcultuur", stelt Coen, "enorm veel zelfcensuur. Alle systemen zijn *in place* om te zorgen dat hier nooit iemand meer serieus naar kijkt." Aan de ene kant komt dat door een psychologisch mechanisme: "De informatie komt gewoon niet binnen, het wereldbeeld van veel bètawetenschappers is materialistisch, heel gesloten, ze kunnen het zich gewoon niet voorstellen. Zelfs als het Pentagon de beelden van ufo's bevestigt, gebeurt er niets." Aan de andere kant speelt het sociale aspect mee: "Het afbreukrisico door ridiculisering is zo groot, dat niemand het aandurft daar verder onderzoek naar te doen. Je komt immers op het terrein van de complottheorie, dat is werkelijk een *full-stop*. Ben je eenmaal als complotdenker bestempeld, dan hoeven mensen jou en je expertise niet meer serieus te nemen en op de feiten in te gaan; het is een effectief wapen om ongemakkelijke onderwerpen uit het debat te weren." Vandaar dat men ook nooit inhoudelijk met hem in discussie is gegaan, maar er altijd direct op de man werd gespeeld: "En wel door mijn eigen universiteitsblad en Stichting Skepsis. Het beeld van de *useful idiot* werd ingezet om mij weg te zetten als 'ufo-gekkie'." Ondertussen vat Coen de betiteling van complotdenker op als een soort geuzennaam en hij krijgt ook bijval: "Steeds meer mensen worden wakker en reageren via Twitter op de stigmatisering. Ook komt er steeds meer informatie naar buiten."

Desondanks overheerst de teleurstelling. "De wetenschap is een menselijk geloofstelsel geworden. Op zijn best bemenst door wetenschappelijke ambtenaren,

"Ik ben dan ook niet iemand die eens wat op YouTube gezien heeft en dan denkt van 'oh, ik heb een complot te pakken', nee, daar zitten honderden zo niet duizenden uren research achter. Ik ga altijd naar de bron."

op zijn slechtst door dogmatische hogepriesters en inquisiteurs. Als experts op het gebied van lucht- en ruimtevaarttechniek, hebben wij niet alleen het recht om het ufo-dossier te onderzoeken, maar ook de *plicht*. De wereld kan zich niet veroorloven zo'n belanghebbend onderwerp te negeren."

Dit thema raakt dan ook meer dan pure nieuwsgierigheid voor het buitenaardse. "Ufo's trekken zich niets aan van onze natuurwetten, en maken gebruik van een spectaculaire vorm van voortstuwing die we kennen uit het werk van Nikola Tesla, de zogenoemde 'vrije energie'. En deze technologie zou weleens de oplossing kunnen zijn voor al onze aardse transport- en energieproblemen en het zal de wereld totaal veranderen." Volgens Coen is schaarste de belangrijkste bron van alle conflicten, maar "wat nou als blijkt dat alle schaarste

kunstmatig in stand wordt gehouden, terwijl er in de kosmos uitsluitend overvloed is?", vraagt hij zich retorisch af. Volgens hem ligt er een mooie nieuwe wereld vol ongekende mogelijkheden in het verschiet, maar "er zijn belanghebbers die deze grote veranderingen al decennialang tegenhouden". Coen ziet het als zijn grote opdracht: het voorkomen van de "totale destructie van een planeet die inmiddels zijn grenzen meer dan bereikt heeft". Hij heeft het ufo-dossier dan ook echt op de kaart gezet, vindt hij, "en daar mag ik wel trots op zijn". De toekomst zal het uitwijzen: "Of ik kom nooit meer van dit stigma af en sterf een onbeduidende dood óf ik krijg een standbeeld op de campus. Ik ga natuurlijk voor 't laatste, want dat zou betekenen dat het me is gelukt om mensen op een positieve manier wakker te schudden en het onderwerp daadwerkelijk op de kaart te zetten."

Fotografie: Coen heeft Nederland vaarwel gezegd en tuurt in het zuiden van Spanje de hemel af op zoek naar tekenen van buitenaards leven.

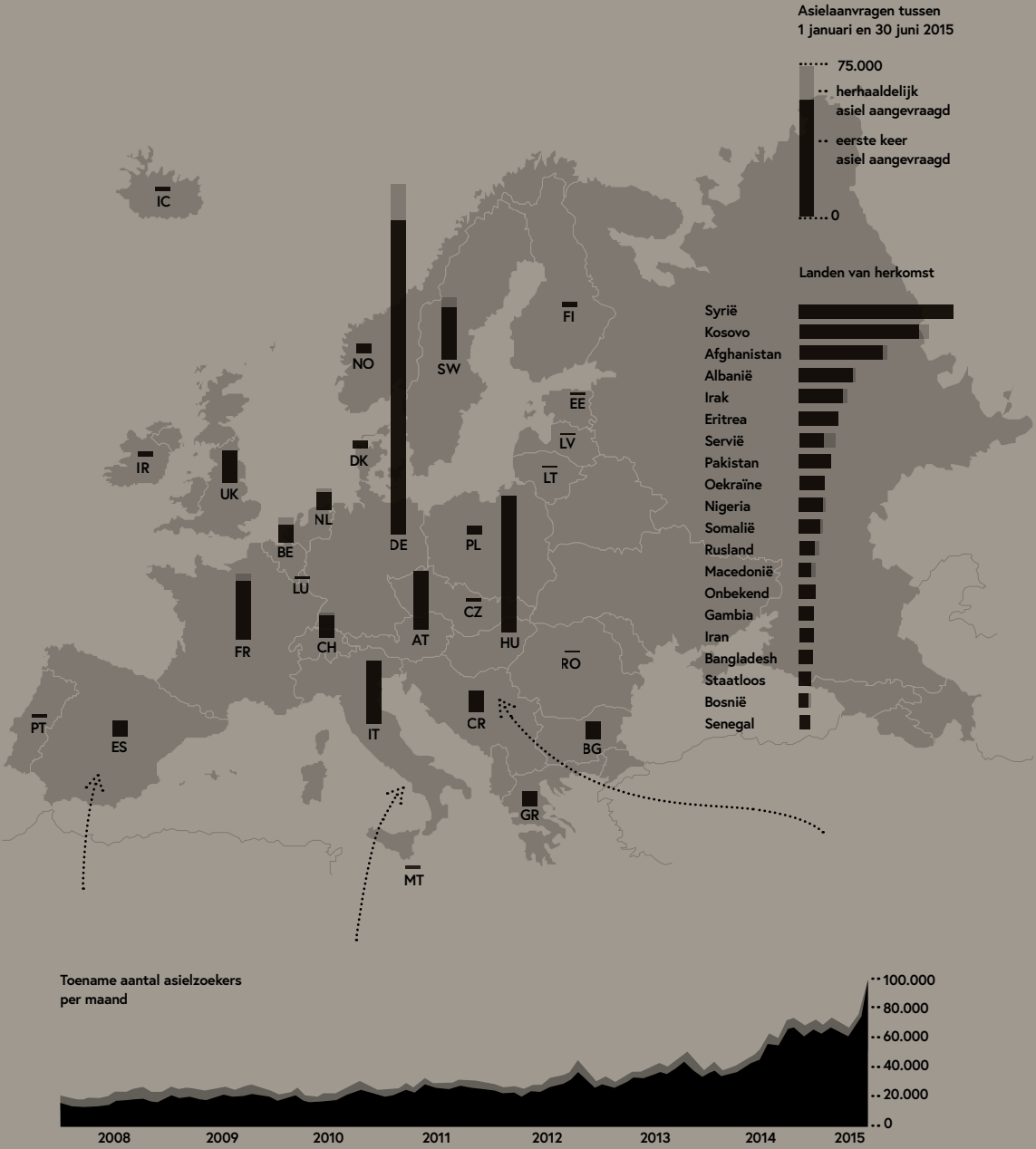
Ondertussen wordt er vanbuiten Europa druk uitgeoefend, onder meer via een charmeoffensief, om een eenzijdig Europees asielbeleid te normaliseren: zo plaatste AJ+, een *social justice* platform, een video van Amnesty International. De video, genaamd ‘Beyond borders’, had als ondertitel: ‘Studies suggest it takes four minutes of direct eye contact for strangers to fall in love. Here’s what happens when refugees participate’. Het gaat om vriendschap en liefde tussen vluchtelingen en Europeanen. Wie kan er tegen asielzoekers zijn, is de boodschap, want wie kan er nu tegen liefde zijn? Het is goed denkbaar dat een slachtoffer van de massale aanrandingen tijdens de nieuwjaarsnacht van 2015 in Keulen dit anders ziet. AJ+ blijkt een onderdeel te zijn van Al Jazeera. De Qatarese staatszender promoot deze menslievende boodschap, terwijl het land zelf de mensenrechten met voeten treedt. En is die boodschap over het ‘in het hart sluiten van de buitenstaander’ trouwens wel wederzijds? Of hebben wij hier te maken met ordinair opportunisme en het vergroten van de invloedsfeer?

De druk komt niet alleen van Midden-Oosterse natiestaten, ook supra-nationale organisaties als de VN doen een duit in het zakje. Hun Verdrag van Marrakesh (VN-migratiepact) bevat bijvoorbeeld alarmerende clausules die westerse liberale principes (zoals de vrijheid van meningsuiting) ondergraven. Bijvoorbeeld door de media te ontmoedigen of zelfs te verbieden aandacht te besteden aan cultuurverandering, overlast, terreur en druk op de sociale voorzieningen. Het Verdrag van Marrakesh is in die zin rampzalig. De ontwrichtende gevolgen van massamigratie worden pijnlijk duidelijk in de sociaal onleefbare *banlieues* van Frankrijk en de parallelle samenlevingen in Brussel en andere West-Europese steden. We hebben het dan nog niet eens gehad over de komst van de politieke islam.

Europa - en dan met name West-Europa - voelt zich moreel verplicht om het lijden van de wereld op zich te nemen. Veel ngo’s die lobbyen voor mensenrechten en een ruimhartig toelatingsbeleid, weten dat ze zo bij veel westerlingen een gevoelige snaar raken. De inmiddels overleden bankier en politicus Peter Sutherland (voormalig topman van de GATT en WHO), meende in zijn hoedanigheid als speciaal vertegenwoordiger voor migratie van de VN, dat de EU zich zou moeten inzetten om “de homogeniteit van haar lidstaten te ondermijnen”. Met het Global Forum on Migration & Development zette hij zich in om migratie vanuit niet-westerse landen te bespoedigen. Ook miljardair George Soros bepleitte in *Bloomberg Business* dat vluchtelingen ongehinderd door Europa moeten kunnen reizen: grenzen noemde hij obstakels. Hij wil dat de EU hiertoe geld leent - minstens 15.000 euro per asielzoeker - wat volgens hem de economie zal stimuleren.

Achter het vluchtelingenvraagstuk gaan grote belangen schuil. Van de mensensmokkelaar tot de advocaat die bezwaar aantekent tegen een uitzettingsprocedure: er zit een verdienenmodel achter. Ook de vraag naar goedkopere arbeid door het grootkapitaal speelt een rol. Deze belangen worden verpakt en opgedrongen in een emotioneel jasje. Het vluchtelingenvraagstuk is feitelijk een industrie - door filosoof Wim Rietdijk de ‘**zieligheids-industrie**’ genoemd. Wordt met deze conclusie de individuele migrant gedehumaniseerd? Het tegenovergestelde is juist het geval: *door het humaniseren van de migratiediscussie worden er geen rationele besluiten meer genomen*. Het is kwalijk dat de besluitvorming veelal buiten de ‘onderkant van de

Europese vluchtelingencrisis 2015



Het is onwaarschijnlijk dat de trek naar Europa zal stoppen. Waar er in 1950 nog zo’n 230 miljoen mensen in Afrika leefden, zal dit in 2050 zijn vertienvoudigd naar 2,2 miljard mensen en doorgroeien naar 4,2 miljard aan het einde van deze eeuw.

Alleen al Nigeria zal rond 2050 met 397 miljoen inwoners, groter zijn dan de VS. De economische ontwikkeling verbetert niets, want voor iemand in een zandhutje is afreizen naar Europa onbetaalbaar. Juist voor de ontluikende middenklasse is die tocht wél haalbaar.



DE WAARHEID VOLGENS FRANS

Sinds 2015 is het aantal mensen dat zich verdiept in de vorm van onze aarde enorm toegenomen. Als je op YouTube 'flat earth' ingeeft, krijg je 5,5 miljoen hits. Hoe kan dat? Het is toch duidelijk dat we op een bol leven? Kennelijk niet. Mensen zien dat ze op vele gebieden - of het nu gaat om de politiek, de financiële wereld, de voedingsindustrie of de farmaceutische industrie - worden misleid, voorgelogen en bedrogen. Blijkbaar valt dat nog wel te verteren. Maar dat de aarde geen bol is, niet om haar as draait en ook niet om de zon, gaat mensen blijkbaar te ver; het is voer voor nerds en complotdenkers. Laten we eens kijken hoe het zit.

Historie

Wiskundige en astronoom Copernicus formuleerde begin 16^e eeuw een heliocentrisch model van het universum waarbij de zon in het centrum van de kosmos werd geplaatst en planeten om de zon draaiden. Het idee van Copernicus was niet nieuw: in 230 voor Christus had de filosoof Aristarchus al een suggestie gedaan voor een model met de zon in het centrum. Desondanks 'wist' iedereen ten tijde van Copernicus dat de aarde plat was, met een koepel (firmament) erboven. De aarde werd beschouwd als het centrum van het universum, het zogenaamde geocentrisch model. Volgens praktisch alle filosofen uit de 16e eeuw was het geocentrisch model dan ook de enige juiste weergave. Met Copernicus kwam daar verandering in. Vanwaar deze omslag? Sommige astronomen uit die tijd vonden in het heliocentrisch model een verklaring voor de omloopbanen van Mars, Jupiter en Saturnus. Daarnaast hebben het Vaticaan en de orde der jezuïeten hoogstwaarschijnlijk een rol gespeeld bij de overstap naar het heliocentrisch model. Hoe het ook zij, Copernicus heeft later verklaard dat zijn *hypotheses of celestial motion* niets meer was dan een hypothese, een als waarheid aangenomen veronderstelling. Geen bewezen feit. Toch gaan we tot op de dag van vandaag uit van het tegendeel.

Waar is de kromming?

Als de aarde een bol is (met een omtrek van 40.000 km en een straal van 6.350 km), dan betekent dat logischerwijs dat er over een bepaalde afstand een zekere mate van kromming is; objecten zullen op een gegeven moment voor een waarnemer op afstand achter de horizon verdwijnen. Volgens de universitaire wereld bedraagt de kromming van het aardoppervlak (bij benadering) 8 inches, vermenigvuldigd met het kwadraat van de afstand in mijlen. Dus over een afstand van 10 kilometer is het verval iets minder dan 8 meter. Dit strookt echter niet met wat je zelf meestal waarneemt. Over afstanden van tientallen kilometers blijven objecten, die normaliter achter de horizon zouden moeten verdwijnen, volledig zichtbaar. Kijk naar een schip aan de einder waarvan je de boeg met het blote oog niet meer kan waarnemen maar nog wel de mast en pak je verre kijker, dan zie je nog steeds het hele schip. Het is de tekortkoming van onze ogen die ons het idee geeft dat een schip 'achter de horizon' verdwijnt. Bij Lake Michigan

